

12

**Millî Mücadelede
Cephe Gerisinin
Stratejik Önemi ve
İnebolu**

**The Strategic Importance
of the Back Front
in the National Struggle
and Inebolu**

Hüsnü Özlü

Millî Mücadelede Cephe Gerisinin Stratejik Önemi ve İnebolu

Hüsnü Özlü*

Özet

Millî Mücadele dönemi askerî harekâtlarında cepheye verilen mücadeleler kadar cephe gerisinde oluşturulan askerî stratejilerde önem arz etmektedir. Cephelerin, lojistiği, ikmal ve insan kaynağı bakımından desteklenmesi cepheye başarılarının temel anahtarı ve gerekliliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Millî Mücadele’de Karadeniz bölgesinde yapılan cephe gerisi mücadeleleri içerisinde Kastamonu ve İnebolu bölgesinin özel bir önemi vardır. O dönemde gerek cephelerin lojistik desteği ve gerekse Anadolu’ya girecek vatanseverlerin geçiş güzergâhı ve cepheye bağlanan stratejik nokta olması, bölgenin önemini daha da artırmaktadır. Deniz yolu ile İnebolu’ya getirilen askerî malzemeler süratle güvenlik açısından daha emniyetli olan iç bölgelere, oradan da Kastamonu yolu üzerinden cepheye bu nakliye kolu vasıtasıyla sevk edilmiştir. O yılların ağır şartları altında yapılan bu nakliye işleri bir taraftan askerî makamlar, diğer taraftan da oluşturulan komisyonlar vasıtası ile gerçekleştirilmiştir. İnebolu; Millî Mücadele yılları boyunca bağımsızlık hareketine katılmak için Anadolu’ya geçenlerin önemli bir bölümünün ana güzergâhı olmuş ve cephenin moral gücü bu noktadan desteklenmiştir. Bu arada aralarında her rütbeden asker, devlet adamı, edip, şair olan bu şahsiyetler İnebolu’da kaldıkları sürede halka konferanslar ve nasihatler vererek millî davanın ilk hizmetini yapmışlardır. Özellikle, İstanbul’dan gizli olarak Anadolu’ya geçen asker ve siviller, Ankara’nın merkez olmasından sonra bu yolu daha çok tercih etmişlerdir. Bir taraftan Marmara’nın güvenliğinin tam olmaması, diğer taraftan da Ankara’ya en kestirme yolun İnebolu üzerinden sağlanması bu tercihin en önemli sebebidir. Silah ve mühimmat sevkiyatında olduğu kadar, Anadolu’da yayılan istiklal fikrinin geçişinde ve taşınmasında da etkili olan İnebolu bu önemini her zaman sürdürmüştür. Cephe gerisi stratejinin hazırlanması ve hukuki zemine oturtulması için de Türkiye Büyük Millet Meclisinde önemli kararlar alınmış ve uygulanmıştır. Özellikle Tekalif-i Millîye Emirleri, Harp Encümeni çalışmaları ve bu bağlamda İstiklal mahkemelerinin hukuksal düzenlemeleri savaşın cephe gerisi stratejisinin planlamasında belirleyici olmuştur. Bu makalede, alınan bu kararların İnebolu’dan başlayan cephe gerisi hatta uygulamaları ve sonuçları analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Millî Mücadele, İnebolu, Lojistik, İkmal, Strateji

* Prof. Dr., Millî Savunma Üniversitesi, husnuozlu[at]hotmail.com, ORCID:0000-0002-8724-4061

The Strategic Importance of the Back Front in the National Struggle and Inebolu

Abstract

The military methods developed behind the front during the National Struggle Period were just as crucial to the military operations as the battles themselves. The primary factor and prerequisite for success on the front is supporting the fronts regarding logistics, supply, and human resources. The Black Sea region's rear-front conflicts during the National Struggle were particularly important in the Kastamonu and Inebolu regions. At that time, the importance of the region is further increased by the logistical support provided to the fronts, the passageway taken by the patriots entering Anatolia, and the strategic location connected to the front. Military materials brought to Inebolu by sea were transported to the inner regions which are safer in terms of security, and from this region to the fronts via Kastamonu road by means of transport arms. The military authorities on the one hand and the commissions constituted on the other carried out these transportation activities in the difficult circumstances of those years. During the National Struggle, it served as the major route for a sizeable portion of people who traveled to Anatolia to join the independence effort, and from this location, the morale of the front was enhanced. While this was going on, individuals from various walks of life including soldiers, statesmen, authors, and poets provided conferences and advice to the populace while they were in Inebolu. Particularly, as Ankara became the center of the movement, soldiers and people who traveled into Anatolia covertly from Istanbul chose this route more. The main factor influencing this selection is that Inebolu offers the quickest route to Ankara whereas Marmara lacks complete protection, on the one hand. This significance has always been upheld by Inebolu, which was crucial in both the transition and transmission of the independence idea as it moved throughout Anatolia as well as the transportation of arms and ammunition. In order to establish the strategy behind the front and provide it a legal foundation, significant decisions were made and put into practice in the Turkish Grand National Assembly. Orders Of National Task, the War Council's efforts, and in this case, the Independence Courts' legal frameworks all played a significant role in the design of the war's rear-front strategy. This article analyzes the applications and outcomes of various choices made from Inebolu backwards.

Keywords

National Struggle, Inebolu, logistic, Supply, Strategy

1. Giriş

Birinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından başlayan Anadolu topraklarını işgal hareketi ve bu işgale karşı başlatılan Millî Mücadele döneminde çok zor şartlar altında mücadele verilmiş, adeta Türk milleti yokluklar içinde yeniden dirilişin destanını yazmıştır. Özellikle Batı Cephesi'nde Yunan ordusuna karşı Türk ordusunun silah ve cephane ihtiyacının karşılanmasında büyük güçlüklerle karşılaşmış, uygulanan cephe gerisi stratejisi ile bu mücadele başarıyla tamamlanmıştır. Uygulanan bu cephe gerisi stratejisinde ordunun eksikliklerinin tamamlanması amacıyla Sevkiyat ve Nakliyat Genel Müdürlüğü, yine Sevkiyat ve Nakliyat Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak Yurt İçi Menzil Örgütleri kurulmuş, böylece yüzlerce kilometre mesafeden cephelerin ihtiyaçları giderilmiştir.

Millî Mücadele'nin zaferle sonuçlanması maksadıyla, Mustafa Kemal Paşa TBMM Hükûmeti'nin gerçek anlamda organize edilmiş güçlü bir millî orduya sahip olması gereğini belirtmiş ve 16 Mayıs 1920 tarihinde meclisin aldığı karar doğrultusunda Kuvâ-yı Milliye teşkilatı Müdafaa-i Milliye Vekâletine bağlanmış, 12 Temmuz 1920 tarihinde millî ordunun kurulmasına başlanmıştır. Kurulan düzenli ordunun teşkilatlanması ve yapılandırılması Müdafaa-i Milliye Vekâleti bünyesinde gerçekleştirilmiştir. Yeni ordunun kuruluşunda öncelikle kadro halindeki kıtaların mevcutları tamamlanmış, daha sonra millî müfrezelerin askerî kıtalar haline getirilmesine çalışılmıştır. Ordunun yeniden kurulması konusunda iki önemli sorunla karşılaşmış olup, bunlardan birincisi subay kadrosunun tamamlanması, diğeri ise silah ve mühimmat tedarik edilmesidir. Subay kadrosundaki açığı kapatmak için İstanbul'dan kaçan ve Anadolu'ya geçen subaylar ile terhis olan yedek subaylardan yararlanılmış, silah ve mühimmat tedariki konusunda ise gizli gurupların faaliyetlerinden yararlanılmıştır.¹

Müdafaa-i Milliye Vekâleti kuruluş aşamasında gerek cephe ve gerekse cephe gerisi stratejilerini uygulama maksadıyla; dört daire ve iki şubeden oluşan bir yapıda teşkilatlanmıştır. Harbiye Dairesi; silah, cephane, teknik gereçler, tahkimat, uçak ikmali ve sevk işleri, Asker Alma Dairesi; silah altına celp, terhis ve taşıt araçları ikmali, Zat İşleri Dairesi; subay ikmali ve atamaları, Levazım Dairesi; ordunun silah ve cephane ikmalinden başka beslenme ve donatımının tedarik ve ikmali ile görevlendirilmiştir. Bununla birlikte Sağlık Şubesi sağlık personeli ikmali ve sağlık işleri ile Veteriner Şubesi'de personel ve hayvan ikmali, hayvan sağlığı ile ilgili alanlarda görevlendirilmiştir. 1920 yılı Kasım ayında Muhasebe ve Mubâyâât Komisyonları Ordu Dairesinin yerine Umur-ı Mehâkim Daire Müdüriyeti ile Piyade ve Süvari Muhafız Bölüğü kurulmuştur. Ocak 1921'de teşkilat daha da genişletilerek, Sevkiyat ve Nakliyat Genel Müdürlüğü, Heyeti Teftişîye Dairesi, İmalat-ı Harbiye Müdürlüğü, Umur-ı Bahriye Müdürlüğü ve Umur-ı Havaiye Şubeleri kurulmuştur. Şubat 1921'de ise Harbiye Dairesi

¹ Atatürk Ansiklopedisi, Hüsnü Özlü, Ankara: "https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/ Erişim Tarihi: (5 Temmuz 2022). "Müdafaa-i Milliye Vekâleti" maddesi.

bünyesinde çalışan İstihkâm ve Kıtâat-ı Fenniye şubesi kurularak Millî Mücadele yıllarındaki alt yapı ve istihkâm faaliyetleri yürütülmüştür.²

Millî Mücadele öncesi lojistik prensip ve esaslar, Birinci Dünya Savaşı sırasında yayınlanan, tüzük ve talimnamelere dayanmaktadır. Bu dönemde lojistik faaliyetler 1916 yılında yayınlanan "Seferiye Nizamnamesi" esaslarına göre yürütülmüştür. Buna göre, ülke toprakları muharebe bölgesi, menzil bölgesi ve memleket içi bölgeleri olarak bölümlere ayrılmış ve her türlü lojistik tesis, birlik ve bunların işletme şekilleri bu nizamnamede gösterilmiştir. Başlangıçta yerinden temin ile sağlanan lojistik destek, millî hükûmetin kurulması ve düzenli orduya geçilmesi ile birlikte bütün ülkeden ve dış yardımlardan sağlanmıştır.³

Millî Mücadele dönemi koşullarında, Türk Ordusunun eksikliklerin tamamlanması amacıyla Millî Savunma Bakanlığı'nın 10 Ocak 1921 tarihli bir bildirisıyla Sevkiyat ve Nakliyat Genel Müdürlüğü, yine Sevkiyat ve Nakliyat Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak da Yurt İçi Menzil Örgütü kurulmuştur. Ayrıca aynı tarihte İmalât-ı Harbiye Genel Müdürlüğü kurulmuş ve bu müdürlüğe Batı Cephesi'nde kullanılacak savaş araç ve gereçlerini üretmek, onarmak, değiştirmek ve ordunun bu konudaki diğer ihtiyaçlarını karşılama görevi verilmiştir.⁴

Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, 15 Mayıs 1921 tarihinde Hâkimiyet-i Millîye muhbirine verdiği beyanatta askerî durumu şu şekilde belirtmektedir: "Yunanlılar bir süreden beri yeni bir saldırıda bulunacaklarından söz ediyorlar. Önce iki kez şanslarını deneyen Yunanlılar, şanslarını bir kere daha denerler mi denemezler mi bilemem. Fakat biz o şekilde hazırız. Millî Ordunun hazırlığı kusursuz, manevî gücü yüksek ve kararlılığı her zamankinden kuvvetlidir."⁵

Millî Mücadele döneminde İstanbul'dan, Doğu Cephesi'nden ve Rusya'dan temin edilen silah, cephane, malzeme ve her türlü sevkiyatın önemli bir bölümü Karadeniz üzerinden yapılmış ve İnebolu iskelesi bu sevkiyatta büyük rol oynamıştır. Mustafa Kemal Paşa Sakarya Savaşı'nın yaşandığı günlerde "Gözüm Sakarya'da, kulağım İnebolu'da" diyerek bölgenin önemini vurgulamış ve 26 Ağustos 1925 tarihinde İnebolu'ya yaptığı gezide de İnebolu'nun Millî Mücadele'deki kahramanlığını bir kez daha dile getirmiştir.⁶

Bu makalede Millî Mücadele'nin cephe gerisinde alınan stratejik kararlar ve uygulamaları ile bu uygulamaların hukuki yönleri üzerinde durulacaktır. Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı, yeni adı ile Millî Savunma Bakanlığı Arşiv

² Atatürk Ansiklopedisi, Özlü, a.g.m.

³ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi, Sakarya Meydan Muharebesi ve Sonraki Harekât*, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi Yayını, Cilt 2, 5'inci Kısım, 2'nci Kitap, 1973, s.213.

⁴ Hüsnü Özlü, *Millî Mücadele'de Kastamonu ve Birinci Meclis'te Kastamonu Milletvekillerinin Çalışmaları*, Ankara: Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Arşiv ve Askerî Tarih Daire Başkanlığı Yayını, 2021, s. 5.

⁵ *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, 2006, s.230.

⁶ Mustafa Eski, *Atatürk'ün Kastamonu Gezisi*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, 2002, s.30.

ve Askerî Tarih Daire Başkanlığı arşivinden alınan belgeler ile yazarın bu konuda daha önce yapmış olduğu çalışmalar ana kaynak olarak kullanılmış ve konu değerlendirilmiştir.

2. Millî Mücadele Dönemi Cephe Gerisi Stratejisi

Millî Mücadele sürecinde cephe gerisinde yürütülen faaliyetlerin önemli bir kısmı ordu-millet anlayışı ile Türk milletinin yüksek fedakârlığına dayanan bir stratejidir. Doğuda, güneyde ve batıda işgale karşı yapılan direnişin en önemli unsuru yerel olarak alınan önlemler ve bu önlemlerin merkezi bir noktadan yani Müdafaa-i Milliye Vekâleti tarafından organize edilmesi ile alınan önlemleri kapsamaktadır. Bu noktada özellikle Batı Cephesi'nin lojistiğinin sağlanmasında alınan kararlar önemlidir. Millî Mücadele döneminde, Genelkurmay Başkanlığı ve Millî Müdafaa Vekâleti silah ve cephane gönderme ve uygulamaları hakkında emir yayımlamış ve nakillerin bu emirler doğrultusunda düzenli ve sistemli yapılması sağlanmıştır.

Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, 14 Mart 1921 tarihinde Mecliste, "Cephe Zamları Hakkındaki Kanun Münasebetiyle" yaptığı konuşmasında cepheyi ve cephe gerisini şu şekilde tarif etmektedir: "Savaş yolunun ne demek olduğunu bütün arkadaşlar bilir. Bundan dolayı bir kez bakışımızı ve hayalimizi memleketi savunmak olan savaş yollarımıza yöneltilim. Batı'da savaşlarımız vardır. Karadeniz'den başlar. Akdeniz'e kadar devam eder. Doğrudan doğruya düşmana karşı silâhını çevirmiş olan avcı yollarından başlayınız, asker olanlar ayrıntıları çok iyi bilirler, onların dayanaklarından ki birer takımdan ibarettir. Sonra önlemler; taburlardan, alaylardan başlayarak bunlar o savaş yolunun önlemlerini oluşturur. Doğal olarak Karadeniz'den Akdeniz'e kadar uzayan bu uzun cephenin her tarafına yetişebilecek olan önlemler daha merkezi ve daha geride bulunur.

Savaş hattını uzunlamasına takip edelim. Mersin, Tarsus, Adana, Antep böyle Güney Cephesi gider. Tâ Musul karşısına kadar... ve oradan da doğuya yönelir. Demek ki memleketimizin bütün hudutları bugün için savaş hatlarından ibarettir.

Bundan dolayı bu savaş hatlarını yöneten büyük, küçük karargâhlar, ait oldukları cepheyi yönetecek kadar usulen geride bulunur. Bunun için bütün bu hatları yöneten genel karargâhın da elbette ki herhangi bir savaş hattına yapışık olarak bulunması gerekmez ve bu uygun da değildir. Onun da genel heyeti yönetebilecek kadar merkezi bir konumda bulunması lâzımdır. Şimdi bu savaş hattının tedbirlerini göz önüne alınız, gerektiğinde yetiştirilmesi gereken genel tedbirler nerede bulunur? Sivas'ta bulunur, o halde cepheye ait bölükler ve cepheye ait karargâhlar doğal olarak neferden, takımdan, tâ genel ordugâha kadar gelir ki o da Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Dairesidir..."⁷

⁷ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 2006, s.220-221.

Sakarya Meydan Muharebesi'nin öncesinde ordunun topyekûn bir taarruza hazırlanması ve mücadele edilmesi amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisinin 5 Ağustos 1921 tarihli kararı ile Mustafa Kemal Paşa'ya Başkomutanlık yetkisi verilmiştir.⁸ Mustafa Kemal Paşa kendisine Başkomutanlık yetkisinin verilmesine ait kanun dolayısıyla mecliste yaptığı konuşmada millet ile bütünleşmesini şu sözlerle dile getirmektedir:

"...Efendiler, zavallı milletimizi esir etmek isteyen düşmanları, Allah'ın yardımıyla mutlaka mağlûp edeceğimize güvenim ve bağlılığım bir dakika olsun sarsılmamıştır. Bu dakikada bu tam inancı, Yüce Heyetiniz'e karşı, bütün millete karşı ve bütün âleme karşı ilân ederim. Bu güvenimin fiiliyâta girmiş olması için gerek duyduğu tek bir şey varsa o da Yüce Heyetiniz'in beni koruması ve milletimizin bana daima yardım etmesidir. Gerek Yüce Heyetiniz'den ve gerek büyük ve şefkatli milletimden daima büyük bir korumaya sahip olacağıma güvenim büyüktür. Bundan dolayı Yüce Heyetiniz'den aldığım moral gücüyle bu dakikadan itibaren Başkomutanlık fiili görevine başlıyorum."⁹

Mustafa Kemal Paşa Başkomutanlık yetkisinin alınmasının hemen ardından 7-8 Ağustos 1921 tarihinde 10 maddelik "Tekâlif-i Millîye" emirlerini yayınlamıştır. Batı Cephesi'nin lojistik ve ikmalini dolayısıyla cephe gerisi stratejini ortaya koyan bu yükümlülükler yurdun her köşesinde büyük bir kararlılıkla yürütülmüş ve hukuki temellere dayandırılmıştır. Bu emirler Millî Mücadele'nin lojistik yapılanmasının askerî ve hukuki kapsamını belirleyen emirleri kapsamakta ve cephe gerisinden cephe içlerine kadar uzanan faaliyetlerin genel planlamasını içermektedir.

Bu süreçte Tekâlif-i Millîye emirlerinin uygulamalarını hızlandırmak ve kolaylaştırmak ve cephe gerisinin hukuki zeminini sağlamak adına İstiklâl mahkemeleri görevlendirilmiş, Ankara, Kastamonu, Samsun, Konya ve Eskişehir'de görev yapan bu mahkemeler, Tekâlif-i Millîye emirlerinde belirtilen şartları yerine getirmeyen mükellefler ile bu emirlerin dışında uygulamada bulunan görevliler cezalandırılmıştır.¹⁰ Millî Mücadele döneminde özellikle Kütahya, Eskişehir Muharebeleri Türk ordusunun silah ve cephane kaybına sebep olmuştur. Sakarya Meydan Muharebesi öncesinde bu ihtiyacın giderilmesi amacıyla Doğu Cephesi'nden yapılacak silah ve cephane yardımlarının daha da hızlandırılması ve bir plan dahilinde Batı'ya aktarılması planlanmıştır.

⁸ ATASE Arşivi, İSH., K. 1425, G. 192, B.192-1, Hüsnü Özlü, "Türk İstiklal Savaşı'nda Batı Cephesi'nin Lojistiğinde İki Karar: Tekâlif-i Millîye Emirleri ve Harp Encümeni Uygulamalarının Değerlendirmesi", Ankara: *Millî Mücadele-1921*, Nobel Yayınları, (2021), s.143.

⁹ *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, 2006, s.233.

¹⁰ Mehmet Kayıran, "Tekâlif-i Millîye Emirleri ve Uygulanışı", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt 5, Sayı 15, (1989), s.655.

Savaş sırasında cephedeki askerlerin en önemli sorunlarından biri de beslenme ihtiyacının karşılanması ve iâşe meselesidir. Millî Mücadele’de Türk Ordusu için gerekli olan her türlü harp malzemesinin ve iâşe maddelerinin satın alınarak cephelere dağıtımının planlanması önemli faaliyetlerden biridir. Bu organizasyon cephe gerisinde büyük bir stratejik planın parçasıdır. Ancak bu stratejiyi uygulamanın en önemli boyutu hukuki zeminin oluşturulması ve karar merciinin belirlenmesidir. Bu maksatla Bakanlar Kurulu’nun 14 Ocak 1922 tarihinde yapılan toplantısında, Başkomutan başkanlığında bir “Harp Encümeni” kurulmasına karar verilmiş ve cephe gerisinin işleyişi bu encümen vasıtası ile gerçekleştirilmiştir.¹¹

Harp Encümeni, Başkomutan, Maliye ve Millî Savunma Bakanları ile Genelkurmay Başkanının da katılımı ile ilk toplantısını 22 Ocak 1922 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde yapmıştır. Encümen ilk toplantısında, “1 numaralı Başkomutanlık Emri”ni ilgili makamlara tebliğ etmiş ve emir derhâl uygulamaya konulmuştur.¹²

Harp Encümeni 1922 yılının başından itibaren Büyük Taarruzda cephenin ve ordunun ihtiyacını karşılamak adına pek çok kez toplantı yapmış ve cephe gerisinde oluşturulacak stratejik planların kararını vermiştir. Bu maksatla; “13 Şubat 1922 Tarihli Harp Encümeni Toplantısı, 19 Şubat 1922 Tarihli Harp Encümeni Toplantısı, 22 Şubat 1922 Tarihli Harp Encümeni Toplantısı, 26 Şubat 1922 Tarihli Harp Encümeni Toplantısı, 12 Mart 1922 Tarihli Harp Encümeni Toplantısı, 19 - 20 Mart 1922 Tarihli Harp Encümeni Toplantısı, 28 Mart 1922 Tarihli Harp Encümeni Toplantısı, 2 Nisan 1922 Tarihli Harp Encümeni Toplantısı, 9 Nisan 1922 Tarihli Harp Encümeni Toplantısı, 19 Nisan 1922 Tarihli Harp Encümeni Toplantısı, 29 Nisan 1922 Tarihli Harp Encümeni Toplantısı, 8 Mayıs 1922 Tarihli Harp Encümeni Toplantısı, 27 Haziran 1922 Tarihli Harp Encümeni Toplantısı, 15 Temmuz 1922 Tarihli Harp Encümeni Toplantısı” olmak üzere 22 Ocak 1922 tarihinden 15 Temmuz 1922’ye kadar çeşitli tarihlerde toplantılar yaparak ordunun iâşe, giyecek ve teçizat işlerini yürütmeye çalışmıştır.¹³ Millî Mücadele sürecinde Büyük Taarruz öncesinde oluşturulan cephe gerisi stratejilerinin önemli bir bölümü bu encümenin uygulamalarına dayandırılmıştır. Kısa sürede cephenin ihtiyaçları giderilmeye çalışılmış ve taarruz hazırlıkları tamamlanmıştır.

Millî Mücadele sürecinde cephe gerisi stratejilerinin uygulamasında en önemli kuruluş Sevkiyat ve Nakliyat Genel Müdürlüğü ve bağlı olarak Yurt İçi Menzil Örgütleridir. Özellikle Doğu Cephesi’nden yapılan sevkiyatın sağlanmasında bu teşkilatın önemi daha da artmaktadır. Sevkiyat ve nakliyat sürecinde iki güzergâh öne çıkmaktadır. Birincisi

¹¹ ATASE Arşivi, İSH., K. 1536, G. 3.

¹² ATASE Arşivi, İSH., K.1547, G. 60.

¹³ *Askerî Tarih Belgeleri Dergisi*, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı Yayını, Yıl 62, Sayı 130, (Ocak 2013), s.III.

Trabzon üzerinden deniz yolu ile İnebolu-Kastamonu-Ankara, Samsun-Ankara yolu ile yapılan sevkiyat, diğeri ise Erzincan üzerinden Sivas Menzil Müfettişliği vasıtasıyla Ankara'ya yapılan sevkiyattır. Bu yollar üzerinden sağlanan askerî destek Batı Cephesi'ni güçlendirmiş ve Yunan ordusuna karşı üstünlük sağlanmıştır.¹⁴

Millî Mücadele sürecinde Sevkiyat ve Nakliyat Genel Müdürlüğü kurulmasından sonra ve özellikle 1921 ve 1922 yıllarında Millî Savunma Bakanlığı adına El-Cezire ve Doğu Cephelerinden sağlanan, İstanbul ve civarından kaçırılan ve Rusya'dan gelen ikmal maddelerinin Ankara ve cepheye naklinde kara ve deniz ulaştırma araçları kullanılmış, cephe gerisi stratejisi belirlenmiştir. Bu dönemde sevkiyatlar sırasında izlenen yollar şu şekilde belirlenmiştir:

Elcezire Cephesi'nden Batı Cephesi'ne sağlanan silah ve cephane Diyarbakır ve dolaylarından getirilerek Malatya'da toplanmıştır. Bunları nakledecek ulaştırma araçları; Malatya - Sivas, Sivas - Kayseri - Yahşihan, Sivas - Yozgat - Yahşihan karayolunu izlemişlerdir. Malatya, bu hat üzerindeki sevkiyat ve nakliyatın teslim alma ve teslim etme noktasıdır.¹⁵

Doğu Cephesi'nden Batı Cephesi'ne sağlanan silah ve cephanenin ise dört hat üzerinden Ankara ve civarına nakli sağlanmıştır.

“Birinci hat: Kars - Erzurum - Karabiyik - Aşkale - Bayburt - Gümüşhane - Trabzon karayoludur. Bu yolu izleyen kara ulaştırma araçlarının yükü Trabzon'dan Samsun, Sinop, İnebolu denizyolu ile taşınmış, Samsun, Sinop ve İnebolu'dan bu yükleri taşıyarak hareket eden kara ulaştırma araçları, Samsun - Çorum - Yozgat - Yahşihan, İnebolu - Kastamonu - Sungurlu - Kalecik - Ankara karayollarını izleyerek Ankara'ya ulaşmışlardır.

İkinci hat: Kars - Erzurum - Karabiyik - Aşkale - Bayburt - Kelkit - Alucra - Suşehri - Sivas karayoludur. Sivas - Ankara arasındaki nakliyatla kara ulaştırma araçlarının izledikleri yollar ise; Sivas - Kayseri - Kırşehir - Yahşihan ve Sivas - Yozgat - Yahşihan karayollarıdır.

Üçüncü hat: Kars - Erzurum - Karabiyik - Tercan - Erzincan - Refahiye - Suşehri - Sivas karayoludur.

Dördüncü hat: Kars - Tiflis - Batum demiryolundan faydalanarak Batum'a gönderilen Doğu Cephesi yardımlarının Batum'dan denizyoluyla Trabzon'a naklini, Trabzon'dan sonra Samsun, Sinop ve İnebolu Limanlarına aktarılan bu yardımların Ankara ve dolaylarına taşınmalarını sağlayan bir hattır. Bu hat Erzurum - Trabzon karayolundaki

¹⁴ Hüsnü Özlü, “Türk İstiklal Savaşı'nda Batı Cephesi'nin Lojistiğinde Sevkiyat ve Nakliyat Genel Müdürlüğü'nün Faaliyetlerinin Değerlendirmesi”, İstanbul: *Mütarekeden İstiklale 1921 Yılında Millî Mücadele*, Türk Ocağı Yayınları, (Aralık 2021), s.262-263.

¹⁵ Hüsnü Özlü, On Yıllık Harpte Askerî Harekât Değerlendirmeleri (1912-1922) Makaleler-Bildiriler, Ankara: *Atatürk Araştırma Merkezi Yayını*, 2021, s.523., *Türk İstiklal Harbi İdari Faaliyetler*, 15 Mayıs 1919-2 Kasım 1923, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi Yayını, Cilt 7, 1975, s.413.

ulaştırma yoğunluğunu hafifletmek ve Doğu Cephesi yardımlarının daha kısa süre içerisinde batıya ulaşmasını sağlamak amacıyla kurulmuştur. Trabzon ve Suşehri bu hat üzerindeki sevkiyat ve nakliyat teslim alma ve teslim etme merkezidir.”¹⁶

TBMM Hükûmeti'nin 24 Ağustos 1920'de Sovyet Rusya ile imzalanan yardım antlaşması gereğince planlanan askerî yardımın deniz yoluyla yapılmasına karar verilmiştir. Millî Mücadele süresince Karadeniz'deki lojistik nakliyat faaliyetleri kapsamında toplam 300 bin ton civarında malzeme Sovyet Rusya'nın Karadeniz limanlarından Türk limanlarına taşınmış ve bu suretle Anadolu'daki cephele desteklenmiştir.¹⁷

Millî Mücadele döneminde Karadeniz'deki en önemli askerî kurum Trabzon Nakliyat-ı Bahriye Kumandanlığıdır. Karadeniz'de ilk deniz nakliyatının başladığı günlerde nakliyat işleri Trabzon'daki 3'üncü Kafkas Tümeni tarafından yürütülmüş, İnebolu yolu üzerinden yapılan nakliyat işleri de bu kumandanlığın denetimi altında gerçekleşmiştir.¹⁸ Bu sevkiyatın yoğunlaştığı günlerde 28 Kasım 1921 tarihinde Karadeniz sahilindeki bütün kazalar harp mıntıkası ilan edilmiş ve bölgede alınan tedbirler genişletilmiştir.¹⁹ Cephe gerisinin önemli bir noktası olan Karadeniz sahilleri stratejik olarak Anadolu'da verilen mücadelenin en dikkat çeken bölgeleri olmuş ve silah sevkiyatının ana güzergâhı olarak belirlenmiştir.

3. Millî Mücadele'de İnebolu'da Teşkilatlanma²⁰

Millî Mücadele'de cephe gerisinin en stratejik noktalarından biri İnebolu'dur. Bu süreçte İnebolu'da pek çok cemiyet ve teşkilat kurulmuş ve mücadeleye katılmıştır. Bu teşkilatların en önemlisi 27 Temmuz 1919 tarihinde kurulan İnebolu Gençler Mahfili'dir.²¹ Mahfilin en önemli faaliyetleri arasında, bölge halkının moral ve motivasyonunu artırmak ve cephele gelen zafer haberlerini halka ulaştırarak moral ve motivasyon sağlamaktır.²² Özellikle Batı Cephesi'nden gelen her zafer haberinden sonra halkı sokağa döken İnebolu Gençler Mahfili, İkinci İnönü Zaferi'nin kazanıldığı günlerde ilçede büyük sevinç gösterileri düzenleyerek, halka büyük moral vermiştir.²³ Yine Sakarya Zaferi'nden sonra 16 Eylül 1921 tarihinde ilçede büyük sevinç gösterileri yapılarak, gazilere gönderilmek üzere yardım kampanyası düzenlenmiştir.²⁴ İnebolu'da

¹⁶ Mehmet Evsile, *Kurtuluş Savaşında Askerî Nakliye Hizmetleri*, Amasya: 1997, s.3.

¹⁷ Figen Atabey, "Millî Mücadele Döneminde Samsun Bahriye Müfreze Komutanlığı ve Faaliyetleri", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 12, Sayı 68, (2019), s.315.

¹⁸ Hüsnü Özlü, "Millî Mücadele Yıllarında Cepheye Silah ve Cephe Sevkiyatında İnebolu Kastamonu Yolu", Ankara: *Askerî Tarih Araştırmaları Dergisi*, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı Yayını, S.15, (Şubat 2010), s.83.

¹⁹ ATASE Arşivi, İSH, K.1112, G.155.

²⁰ Özlü, *On Yıllık Harpte Askerî Harekât Değerlendirmeleri (1912-1922) Makaleler-Bildiriler*, s.70-578.

²¹ Hüsnü Açıköz, *İstiklal Harbi'nde Kastamonu*, Kastamonu Vilayet Matbaası, 1993, s.78.

²² Hüsnü Özlü, "Millî Mücadele Yıllarında İnebolu'da Faaliyette Bulunan Cemiyet ve Teşkilatlar" *Askerî Tarih Araştırmaları Dergisi*, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları S.12, (Ağustos 2008), s.87.

²³ Kastamonu Gazetesi, 9 Nisan 1921, Sayı 2395.

²⁴ *Açıköz Gazetesi*, 19 Eylül 1921, Sayı 289.

faaliyette bulunan bir başka teşkilat İnebolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyetidir. Kuruluş tarihi tam olarak tespit edilemeyen bu cemiyetin en önemli görevi lojistik faaliyetlere destek sağlamak olmuştur.²⁵ Millî Mücadele'de deniz yolu ile yapılan yardımı İnebolu'da organize eden en önemli teşkilat İnebolu Kayıkçılar Loncasıdır. Kendi aralarında birleşerek bir lonca kuruluşu hâlini alan İnebolu kayıkçıları, karşılık beklemeden son derece disiplinli bir şekilde silah ve cephane sevkiyatına katılmıştır.²⁶ Millî Mücadele'nin başlangıcından sona erişine kadar büyük fedakârlıklar gösteren İnebolu Kayıkçılar Loncası bu hizmetleri karşılığında Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından İstiklal madalyası vesikası ile ödüllendirilmiştir.²⁷

Millî Mücadele yıllarında İnebolu'da kurulan askerî teşkilatlar ise; İnebolu İstihbarat Zabıtlığı²⁸, İnebolu Mevki Komutanlığı, İnebolu İrkap ve İhraç Kumandanlığı, İnebolu Askerî Polis Teşkilatı, İnebolu Emniyet Müfettişliği, İnebolu Sevk ve Satın Alma Komisyonudur.

Millî Mücadele döneminde Anadolu'nun ilk emniyet kapısı İnebolu'dur. İnebolu ve havalisinde istihbarat faaliyetleri İnebolu İstihbarat Zabıtlığı tarafından yürütülmüştür. Bu çerçevede İnebolu ve bölgesinde yürütülen istihbarat faaliyetleri rapor halinde İnebolu İstihbarat Zabıtlığı tarafından gizli olarak Kastamonu vilayetine ve oradan da gerek görüldüğü takdirde Ankara'ya iletilmiştir. Bu teşkilatın bir görevi de İnebolu'ya gelen şüpheli ve seyahat varakası taşımayan kişileri araştırmak ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti Özel Kalemle yaptığı görüşmeye göre bu şahıslara geçiş izni vermektir.²⁹

İnebolu'daki bir başka önemli teşkilat İnebolu Mevki Komutanlığıdır. Görevi İnebolu'da güvenliği sağlamak ve askerî kuvvetleri teşkilatlandırmaktır. Ocak 1921 yılında kurulan komutanlığın görev alanı doğuda Çatalzeytin'den başlayarak Abana, İnebolu üzerinden batıda Kerempe Burnu'na kadar uzanmaktadır. Bu çerçevede sahilin belirli noktalarında karakollar kurulmuş ve denizdeki tüm seyir ve hareketlilik takip edilmiş, karaya çıkan tüm yabancılar ile ilgili bilgiler anında komutanlığa bildirilmiştir.³⁰

²⁵ *Açıksöz Gazetesi*, 16 Mart 1921, Sayı 134.

²⁶ Nurettin Peker, *1918-1923, İstiklal Savaşı'nın Vesika ve Resimleri, İnönü, Sakarya, Dumlupınar Zaferlerini Sağlayan İnebolu ve Kastamonu Havalisi Deniz ve Kara Harekâtı Hatıraları*, İstanbul: 1955, s.369.

²⁷ *Açıksöz Gazetesi*, 22 Mayıs 1924, Sayı 1079.

²⁸ İstanbul'dan İnebolu'ya gelen Mülazım-ı evvel Şevki 31 Temmuz 1920 tarihinde İnebolu İstihbarat Zabıtlığında çalışmaya başlamıştır. (İSH, K.1114, G. 62) 8 Şubat 1921 tarihinde İnebolu'da Erkân-ı Harbiye-i Umumiye emrinde bir istihbarat zabıtlığı teşkil edilmiş ve bu teşkilatın başına Binbaşı Nidai getirilerek göreve başlamıştır. (İSH, K.1069, G.74) 24 Temmuz 1921 tarihinde İnebolu İstihbarat zabıtlığına Mülazım-ı sani Tahsin atanmıştır²⁸, (İSH, K.1163, G.175) Yüzbaşı Emin Ali İnebolu İstihbarat Subay yardımcılığına tayin olmuştur. (İSH, K.1166, G.108)²⁸ Bu arada İnebolu İstihbarat memuru azledilerek yerine Süleyman Cevdet Bey tayin edilmiştir. (İSH, K.1163, G.156)

²⁹ Kastamonu Gazetesi, 31 Aralık 1920, Sayı 2373.

³⁰ Rahmi Çiçek, *Millî Mücadelede Kastamonu*, Ankara: Ankara Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1991, s.186.

İnebolu İrkap ve İhraç Komutanlığının görevi; Anadolu'ya giriş yapan tüm malzemelerin güvenli ve seri halde taşınmasını sağlamaktır. İnebolu İrkap ve İhraç Kumandanlığı 1921 yılı ağustos ayında kurulmuş ve Anadolu'ya giriş yapan tüm malzemeler bu teşkilat vasıtasıyla güvenli ve seri halde taşınmıştır.³¹

İnebolu Askerî Polis Teşkilatı'nın görevi; casusluk ve gizli propagandalara karşı önlem almaktır. İstanbul hükûmeti ve itilafçıların her fırsatta yaptıkları casusluk ve gizli propagandaları Millî Müdafaa Vekâletinin tedbir almasını zorunlu hale getirmiş ve birçok bölgede askerî polis teşkilatları kurulmasına sebep olmuştur.³²

İnebolu Emniyet Müfettişliğinin görevi ilçede emniyeti ve güvenliği sağlamaktır. Kuruluşları Birinci Dünya Savaşı yıllarına rastlayan emniyet müfettişlikleri ülkenin önemli merkezlerinde görev yapmakta olup Dâhiliye Vekâletine bağlı olarak hizmet yürütmektedirler.³³

İnebolu Sevk ve Satın Alma Komisyonunun görevi cephelere sevk edilen malzemelerin taşınmasını koordine etmektir. Millî Mücadele yılları boyunca İnebolu-Ankara yolunun önemini erken kavrayan Erkân-ı Harbiye Reisi Fevzi Paşa bölgedeki satın alma işlemleri ve gelecek yardımların cepheye sevki için güvendiği adamlarından Fuat Bey'i yanında Binbaşı Bahaddin Bey ile birlikte İnebolu'ya göndermiş ve 8 Temmuz 1921 tarihinde İnebolu Satın Alma ve Taşıma Komisyonu kurulmuştur.³⁴

Bu teşkilatlardan ayrı olarak Millî Mücadele yıllarında İnebolu'da faaliyette bulunan başlıca kuruluşlar; Teçhizat Ambar Nokta Komutanlığı, Hizmet Komutanlığı, Depo Komutanlığı, Liman Başkanlığı, Ulaştırma Kolu, Kıyı Koruma Komutanlığı, Kastamonu Telsiz İstasyonu'dur. Görüldüğü üzere İnebolu ve çevresi cephe gerisinin önemli stratejik noktasıdır. Burada kurulan teşkilatlar ile cephelere kadar uzanan bir hat oluşturulmuş ve lojistik faaliyetler planlanmıştır.

Karadeniz'de devam eden lojistik faaliyetleri takip eden işgal güçleri, İnebolu ve bölgesini sürekli abluka altına almışlardır. Yunan Yüksek Komiserliği, Karadeniz'de silah sevkiyatı ve lojistik faaliyetleri gözlem altında bulundurmak ve engellemek amacıyla bölgede sürekli denetim yapmışlardır. Bu kapsamda Yunan deniz kuvvetlerine ait Kılış Zırhlısı İstanbul'daki Donanma İrtibat Subaylığı'ndan aldığı telsiz mesajı ile derhâl İnebolu önlerine ulaşmak üzere harekete geçmiş ve 9 Haziran 1921 tarihinde İnebolu'yu bombalamıştır.³⁵

İnebolu-Ankara arasında taşıma işlerinin bir bölümü kiralanan arabalar ve halkın imece usulü ile yaptığı taşıma ile yürütülmüştür. Ancak bu tarz nakliye işlerinde bazı aksamalar meydana gelmiş taşımacılığı yapanların eline İnebolu Nokta Kumandanlığı tarafından

³¹ Türk İstiklal Harbi, Deniz Cephesi ve Kara Harekâtı, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı, Harp Tarihi Dairesi Resmi Yayını, 1964, s.96.

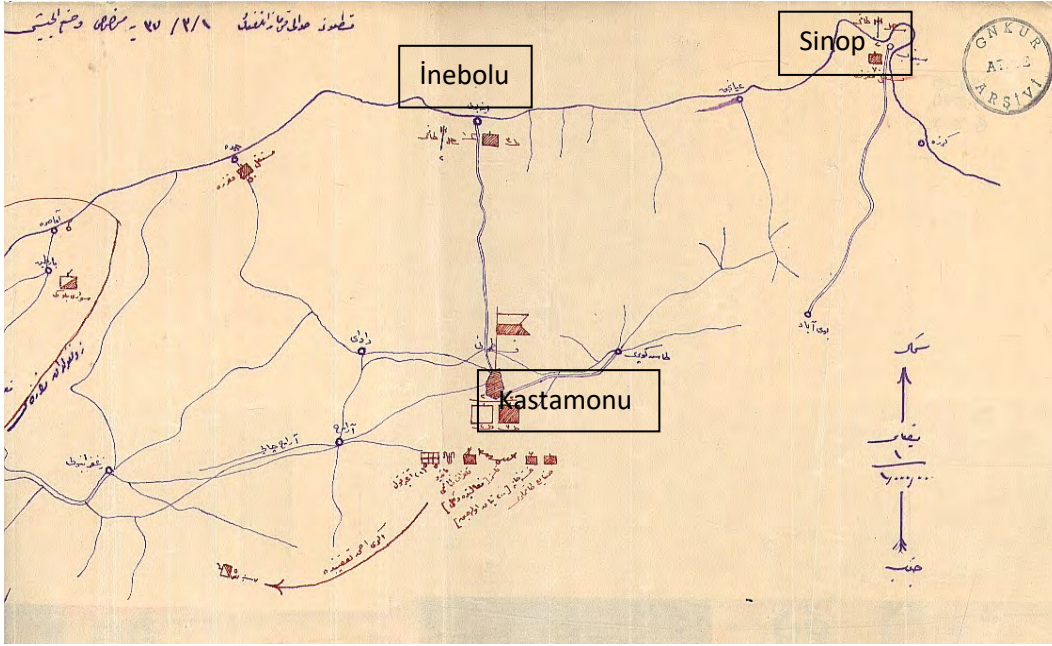
³² Kastamonu Gazetesi, 20 Temmuz 1977, Sayı 1038.

³³ *Açıksöz Gazetesi*, 27 Kasım 1921, Sayı 116.

³⁴ Peker, a.g.e., s. 217.

³⁵ ATASE Arşivi, İSH, K.1114, G.82.

liste ve sevk pusulası verilerek kontrol sağlanmıştır. Nakliye işlerinin daha düzenli bir şekilde yapılması için İnebolu- Kastamonu hattında 14'üncü Fırkanın emrinde 3 Kasım 1920 tarihinde bir nakliye kolu oluşturulmuştur.³⁶ Bu nakliye kolunda çalıştırılacak yöre halkı, hayvanları ile birlikte askerlik şubesine gelerek kayıtlarını yaptırmışlardır.³⁷

Kastamonu Havalı Kumandanlığı 1 Mart 1921 tarihli vaz'ü'l ceysi³⁸

Kastamonu İnebolu hattı sevkiyat ve nakliyat açısından en stratejik noktaların başında gelmektedir. Bu kapsamda bölgede Menzil Teşkilatı ve alt yapıları oluşturulmuş ve sistematik olarak çalışılmıştır. Sevkiyat ve Nakliyat Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak çalışan Kastamonu Menzil Bölge Müfettişliği ve bağlı birimleri şu şekildedir:

“Menzil Bölge Müfettişliği Karargâhı: Kastamonu,

Hat Komutanlıkları: İnebolu ve Sinop,

Nokta Komutanlıkları: Taşköprü, Sinop, Koçhisar, Kastamonu ve İnebolu,

Konak Komutanlıkları: Gürcü, Bayındır, Tutak, Okluk, Beşdeğirmenler, Seyitler, Pomaklı, Aktaş, Şehiryani, Çarşamba, Görede,

İaşe Merkezleri: Cide, Cerkeş, Mecidiye, Safranbolu, Araç, Taşköprü, Daday,

Mevki Hastahanesi: Kastamonu,

Revirler: Çerkeş ve Koçhisar,

³⁶ Hüsnü Özlü, *Millî Mücadele'de Kastamonu ve Birinci Mecliste Kastamonu Milletvekillerinin Çalışmaları*, Ankara: Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Arşiv ve Askerî Tarih Daire Başkanlığı Yayını, 2021, s.27.

³⁷ Kastamonu Gazetesi, 18 Kânunuevvel 1920, S. 2238.

³⁸ ATASE Arşivi, İSH, K.594, G.217a.

Silah ve Donatım Depoları: İnebolu ve Kastamonu,
Subay Misafirhaneleri: İnebolu ve Kastamonu.”³⁹

Kastamonu Menzil Bölge Müfettişliğine bağlı Kastamonu Hat Komutanlığı ise şu birimlerden oluşmaktadır:

“İnebolu Askeralma Komutanlığı,
Kastamonu Askeralma Komutanlığı,
İlgaz Askeralma Komutanlığı,
İnebolu Erzak Ambarı,
Kastamonu Erzak Ambarı,
Küre Ambarlı Konağı,
Kastamonu Hastahanesi,
Kastamonu Nekâhethanesi,
Küre Sıhhiye İstasyonu,
Seyitli (veya Seyitler) Sıhhiye İstasyonu,
Değirmenli Sıhhiye İstasyonu,
İlgaz Sıhhiye İstasyonu,
Kalehanı Sıhhiye İstasyonu,
Topal Ali Sıhhiye İstasyonu.”⁴⁰

Cephe gerisinin en kuzeyinde yer alan İnebolu bölgesindeki bu yapılanma ve teşkilat, Türk ordusunun ihtiyaçlarını karşılama ve lojistik destek açısından büyük önem taşımaktadır. Menzil teşkilatının alt birimleri vasıtasıyla bölgede sistematik bir yapı kurulmuş ve her birim görevini tam olarak yerine getirmiştir.

4. Sonuç

Savaşların muharebe sahasındaki en önemli unsuru sahip olunan silah ve mühimmat ile lojistik gücün stratejik kullanımudur. Bu kapsamda eldeki mevcut imkanların sevk ve idaresi cephelerde verilen mücadelenin en temel kaynağıdır. Birinci Dünya Savaşı'nda elindeki bütün imkanlarını kaybetmiş ve toprakları işgal edilmiş Türk milleti, üzerinde yaşadığı ve elinde kalan son vatan parçasını her türlü zorluğa karşı savunmuş ve Anadolu'yu işgalden kurtarmıştır.

---

³⁹ Evsile, a.g.e., s.9.

⁴⁰ A.g.e.,s.20.

Millî Mücadele döneminde cephelerde yaşanan en önemli sıkıntı, eldeki mevcut kaynakların yetersizliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle birbirine uzak Doğu, Güney ve Batı Cepheleeri olarak mücadele verilen geniş bir coğrafyada işgale karşı mücadele etmek kolay olmamıştır. Bu çerçevede özellikle Doğu Cephesi'nin kapanmasından sonra bölgedeki malzemelerin Batı Cephesi'ne sevk edilmesi stratejik açıdan önemlidir. Bu sevkiyat eldeki imkanlar ve kaynaklar çerçevesinde çok zor şartlar altında gerçekleşmiştir.

Millî Mücadelede cephe gerisinin lojistik yapılanması içinde amale taburlarının özel bir yeri vardır. Sakarya Meydan Muharebesi öncesinde Türk milletinin topyekûn başlattığı fedakârlık mücadelesi ve Tekâlif-i Millîye emirlerine verilen destekler Millî Mücadeleyi güçlendiren en önemli unsurlardır. Bu faaliyetler içerisinde cephe gerisinde 1921 yılının başında Kastamonu ve Çankırı'da kurulan amele taburları önemli yer tutmaktadır. İnebolu-Kastamonu, Kastamonu-Çankırı yolunun sürekli açık tutulması ve onarılması amale taburları ile sağlanmıştır. Bu taburlara genellikle geri hizmet elemanları, yaşları askerlik için geçmiş olanlar ve sakatlar alınmıştır. Silah sevkiyatının yapıldığı yolların kurulan amele taburları tarafından onarılması ve yenilerinin yapılması cephe gerisindeki faaliyetleri kolaylaştırmış ve sevkiyatı hızlandırmıştır.⁴¹

Ayrıca, İnebolu-Ankara arasında taşıma işlerinin bir bölümü kiralanan arabalar ve halkın imece usulü ile yaptığı taşıma ile yürütülmüştür.⁴² Nakliye işlerinin daha düzenli bir şekilde yapılması için İnebolu- Kastamonu hattında 14'üncü Fırkanın emrinde 3 Kasım 1920 tarihinde bir nakliye kolu oluşturulmuştur.⁴³ Bu sevkiyatın ilk noktası olan İnebolu'da taşımacılığı yapanların eline İnebolu Nokta Kumandanlığı tarafından liste ve sevk pusulası verilerek kontrol sağlanmıştır.

Anadolu'da başlayan direnişin özünde Türk halkının bağımsızlık ve özgürlük anlayışı yatmaktadır. Bu anlayış cephe gerisinde yaşanan fedakârlıkları ve o yıllarda cephe gerisinde kalmış bir avuç yaşlı, kadın ve çocuklar ile yapılan mücadeleyi de içine almaktadır. Hiçbir karşılık beklemeden sadece vatanın kurtuluşu hedefine yönelik başlatılan bu hareket içerisinde, başlangıç noktalarından biri olduğu için İnebolu ve yöresi tarihsel öneme sahiptir. İnebolu yöresi cephe gerisinde kalmasına rağmen, Millî Mücadele'de aktif görev almış ve cephelere kadar uzanan kağrı kollarının başlangıç noktası olmuştur. İnebolu, Millî Mücadele'ye verdiği destekten dolayı Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından beyaz şeritli istiklal madalyası ile ödüllendirilen tek ilçe olma özelliğine sahiptir.

Millî Mücadele'nin ilk gününden, sonuna kadar her türlü fedakârlığı yapan bölge halkı, cephelerde kazanılan zaferlerle daha gayretli çalışmalar içerisine girmiş ve mücadelenin başlangıcından itibaren Mustafa Kemal Paşa'nın yanında yer almıştır.

⁴¹ Kastamonu Gazetesi, 21 Mayıs 1921, Sayı 2401.

⁴² Kastamonu Gazetesi, 18 Kanunievvel 1920, Sayı 2238.

⁴³ Peker, a.g.e., s.248.

Kastamonu Valisi Rafet Bey'in, Mustafa Kemal Paşa'ya çektiği 13 Ekim 1921 tarihli şu telgraf bu durumun en açık göstergesidir.

“Muhterem Başkumandanımız Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine;

Dâhiyane kumandanız altında ordumuzun iktisab eylediği parlak muzafferiyetlerden dolayı bütün vilayet baştanbaşa bir heye-can-ı sürur-u şaduman içindedir.

Vilayet halkının zat-ı fehimanelerine ve muzaffer orduya karşı kalplerinden taşan hissi minnet-i şükrana tercüman olarak arz-ı tebrikât ve tez'înat eyleriz.

13.9.1921

Kastamonu Valisi Rafet"⁴⁴

---

⁴⁴ Kastamonu Gazetesi, 24 Eylül 1921, Sayı 2418.

Kaynaklar / References

Arşiv Belgeleri

Millî Savunma Bakanlığı Arşiv ve Askerî Tarih Daire Başkanlığı Arşivi (Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı-ATASE Arşivi), İstiklal Harbi Kataloğu-(İSH).

ATASE Arşivi, İSH., K. 1425, G. 192, B.192-1.

ATASE Arşivi, İSH., K. 1536, G. 3.

ATASE Arşivi, İSH., K.1547, G. 60.

ATASE Arşivi, İSH., K.1112, G. 155.

ATASE Arşivi, İSH., K.1114, G. 62.

ATASE Arşivi, İSH., K.1069, G. 74.

ATASE Arşivi, İSH., K.1163, G. 175.

ATASE Arşivi, İSH., K.1166, G. 108.

ATASE Arşivi, İSH., K.1163, G. 156.

ATASE Arşivi, İSH., K.1114, G. 82.

ATASE Arşivi, İSH., K.594, G. 217a.

Kitap ve Makaleler

Açıksöz, Hüsnü. *İstiklal Harbi'nde Kastamonu*, Kastamonu Vilayet Matbaası, 1993.

Askerî Tarih Belgeleri Dergisi, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı Yayını, Yıl 62, Sayı 130, (Ocak 2013), s.III.

Atabey, Figen. *Millî Mücadele Döneminde Samsun Bahriye Müfrezesi Komutanlığı ve Faaliyetleri*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 12, Sayı 68, 2019.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, 2006.

Atatürk Ansiklopedisi. Hüsnü Özlü, Ankara: "https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/ Erişim Tarihi: (5 Temmuz 2022). "Müdafaa-i Milliye Vekâleti" maddesi.

Çiçek, Rahmi. *Millî Mücadelede Kastamonu*, Ankara: Ankara Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1991.

Eski, Mustafa. *Atatürk'ün Kastamonu Gezisi*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, 2002.

Evsile, Mehmet. *Kurtuluş Savaşında Askerî Nakliye Hizmetleri*, Amasya: 1997.

Kayıran, Mehmet. "Tekâlif-i Millîye Emirleri ve Uygulanışı", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt 5, Sayı 15, 1989.

Özlü, Hüsnü. "Millî Mücadele Yıllarında İnebolu'da Faaliyette Bulunan Cemiyet ve Teşkilatlar" *Askerî Tarih Araştırmaları Dergisi*, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları S.12, Ağustos 2008.

- Özlu, Hüsnü. "Millî Mücadele Yıllarında Cepheye Silah ve Cephane Sevkiyatında İnebolu Kastamonu Yolu", Ankara: *Askerî Tarih Araştırmaları Dergisi*, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı Yayını, S.15, (Şubat 2010).
- Özlu, Hüsnü. *Millî Mücadele'de Kastamonu ve Birinci Mecliste Kastamonu Milletvekillerinin Çalışmaları*, Ankara: Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Arşiv ve Askerî Tarih Daire Başkanlığı Yayını, 2021.
- Özlu, Hüsnü. *On Yıllık Harpte Askerî Harekât Değerlendirmeleri (1912-1922) Makaleler-Bildiriler*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, 2021.
- Özlu, Hüsnü. "*Türk İstiklal Savaşı'nda Batı Cephesi'nin Lojistiğinde Sevkiyat ve Nakliyat Genel Müdürlüğü'nün Faaliyetlerinin Değerlendirmesi*", İstanbul: Mütarekeden İstiklale 1921 Yılında Millî Mücadele, Türk Ocağı Yayınları, Aralık 2021.
- Özlu, Hüsnü. "Türk İstiklal Savaşı'nda Batı Cephesi'nin Lojistiğinde İki Karar: Tekâlif-i Millîye Emirleri ve Harp Encümeni Uygulamalarının Değerlendirmesi", Ankara:, *Millî Mücadele-1921, Nobel Yayınları*, 2021.
- Özlu, Hüsnü. *Millî Mücadele'de Kastamonu ve Birinci Meclis'te Kastamonu Milletvekillerinin Çalışmaları*. Ankara: Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Arşiv ve Askerî Tarih Daire Başkanlığı Yayını, 2021.
- Peker, Nurettin. *1918-1923, İstiklal Savaşı'nın Vesika ve Resimleri, İnönü, Sakarya, Dumlupınar Zaferlerini Sağlayan İnebolu ve Kastamonu Havalisi Deniz ve Kara Harekâtı Hatıraları*, İstanbul: 1955.
- Türk İstiklal Harbi, Deniz Cephesi ve Kara Harekâtı*, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı, Harp Tarihi Dairesi Resmi Yayını, 1964.
- Türk İstiklal Harbi İdari Faaliyetler*, 15 Mayıs 1919-2 Kasım 1923, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi Yayını, Cilt 7, 1975.
- Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi, Sakarya Meydan Muharebesi ve Sonraki Harekât*, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi Yayını, Cilt 2, 5'inci Kısım, 2'nci Kitap, 1973.

Gazeteler

- Açıksöz Gazetesi*, 19 Eylül 1921, Sayı 289.
- Açıksöz Gazetesi*, 16 Mart 1921, Sayı 134.
- Açıksöz Gazetesi*, 22 Mayıs 1924, Sayı 1079.
- Açıksöz Gazetesi*, 27 Kasım 1921, Sayı 116.
- Kastamonu Gazetesi*, 21 Mayıs 1921, Sayı 2401.
- Kastamonu Gazetesi*, 18 Kanunievvel 1920, Sayı 2238.
- Kastamonu Gazetesi*, 24 Eylül 1921, Sayı 2418.
- Kastamonu Gazetesi*, 31 Aralık 1920, Sayı, 2373.
- Kastamonu Gazetesi*, 9 Nisan 1921, Sayı 2395.
- Kastamonu Gazetesi*, 20 Temmuz 1977, Sayı 1038.

Yazar Hakkında / About Author

**Prof. Dr. Hüsnu ÖZLÜ | Millî Savunma Üniversitesi |
husnuozlu[at]hotmail.com | ORCID:0000-0002-8724-4061**

Prof. Dr. Hüsnu Özlü, Kastamonu'nun Abana İlçesinde doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden 1989 yılında mezun oldu. 1996 yılında "Millî Mücadele'de İnebolu" adlı tezi ile Yüksek Lisans eğitimini, 2006 yılında da "İkinci Dünya Savaşı Sonrası Türkiye'de Savunma Sanayinin Gelişimi" konulu tezi ile doktora eğitimini tamamladı. 1997 yılında Balıkesir Astsubay Meslek Yüksek Okulu'nda muvazzaf subay olarak göreve başladı. 2015 yılında doçent unvanını aldı. 2010-2017 yılları arasında Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı (ATASE) Atatürk Araştırma Merkezi (ATAREM) Müdürü olarak görev yaptı. 2017 yılında Millî Savunma Üniversitesi Alparslan Savunma Bilimleri ve Millî Güvenlik Enstitüsü Müdürlüğü görevine atandı ve (2023) halen aynı görevi yürütmektedir. Millî Savunma Bakanlığı Arşiv ve Askerî Tarih Daire Başkanlığı (Genelkurmay ATASE Daire Başkanlığı) Atatürk Araştırma Merkezi (ATAREM) Yürütme Kurulu ve Genel Kurulu üyeliği yaptı. Millî Savunma Üniversitesi Türk Askeri Tarih Komisyonu, Türk Tarih Kurumu Askeri Tarih Komisyonu üyesidir. Balkan Savaşı, Birinci Dünya Savaşı, Türk İstiklal Savaşı ve Cumhuriyet Tarihi, Türkiye'de Savunma Sanayi Tarihi konularında yayınları, "Millî Mücadele'de Kastamonu ve Birinci Mecliste Kastamonu Milletvekillerinin Çalışmaları", "On Yıllık Harpte Askerî Harekât Değerlendirmeleri (1912-1922)", "Türkiye Cumhuriyeti'nin Yükselen Gücü - Türk Savunma Sanayii (1922-2022)" adlı kitapları bulunmaktadır.

**Prof. Dr. Hüsnu ÖZLÜ | Millî Savunma University |
husnuozlu[at]hotmail.com | ORCID:0000-0002-8724-4061**

Prof. Dr. Husnu Ozlu, was born in Abana district of Kastamonu. He graduated from the Department of History at the Faculty of Literature of Istanbul University in 1989. He completed his Master's degree in 1996 with his thesis titled "Inebolu in the National Struggle," and his doctoral degree in 2006 with his thesis on "The Development of Defense Industry in Turkey after World War II." He began his career as a commissioned officer at Balıkesir Non-Commissioned Vocational High School in 1997. He was assumed the title of Associate Professor in 2015. From 2010 to 2017, he served as the Director of Atatürk Research Center (ATAREM) at the General Staff Military History and Strategic Research Directorate (ATASE). In 2017, he was appointed as the Director of Alparslan Defense Sciences and National Security Institute at the National Defense University, and he currently holds the same position (as of 2023). He has served as a member of the Executive Board and General Assembly of Atatürk Research Center (ATAREM) at the Ministry of National Defense Archive and Military History Directorate (ATASE). He is a member of the Turkish Military History Commission at the National Defense University and the Military History Commission at the Turkish Historical Society. He has published works on the Balkan War, World War I, Turkish War of Independence, and the History of Defense Industry in Turkey, including books titled "Kastamonu in the National Struggle and the Activities of Kastamonu deputy in the First Assembly", "Military Operations Evaluations in the Ten-Year War (1912-1922)" and "The Rising Power of the Republic of Turkey - Turkish Defense Industry (1922-2022)."